

Kommunal.

**Rapport från
avgiftsutredningen**

**KONGRESS
2019**

Innehåll

Inledning.....	1
Nuvarande avgiftsmodell.....	2
Insamlande av medlemsavgifter.....	4
Medlemsavgiftens användning.....	6
Medlemsutvecklingen.....	7
Översyn av de ekonomiska förutsättningarna för avdelningarna.....	8
Översyn av gällande avgiftsmodell.....	9
Förändringar av avgiftsmodellen.....	17
Förslag till beslut.....	19

Inledning

Den 28 februari 2018 tillsatte förbundsstyrelsen en arbetsgrupp med uppdraget att inför 2019 års kongress göra en översyn av den avgiftsmodell som infördes år 2014. I uppdraget ingick även att i enlighet med beslut på kongressen 2013 genomföra en översyn av hur den interna fördelningen av medlemsavgifterna påverkat avdelningarnas möjlighet till lika ekonomiska förutsättningar.

Avgiftsutredningen fick i uppdrag att särskilt titta på följande punkter:

- Konstruktion för bestämning av årsinkomst
- Systemet med utskick av årlig inkomstförfrågan
- Antal avgiftsnivåer
- Möjliga förenklingar i avgiftsmodellen
- Organisatorisk nivå för beslut om avgiftens olika delar
- Modell för årlig indexering av avgifter
- De ekonomiska förutsättningarna för avdelningarna efter att den nya avgiftsmodellen tagits i drift 2014

I avgiftsutredningen har följande personer ingått:

Per Holmström	Förbundsledningen, ordförande tillika sammankallande
Lars Randerz	Ombudsman, förbundskontoret, sekreterare
Håkan Nilsson	Förbundsstyrelsen, Kommunal Västerbotten
Mahlin Bergman	Förbundsstyrelsen, Kommunal Sydost
Anna Skarsjö	Avdelningsordförande, Kommunal Väst
Carina Lenngren	Kassör, Kommunal Stockholms län
Hans-Göran Steneryd	Kassör, Kommunal Bergslagen
Maria Blomgren	Kassör, Kommunal Vänerväst
Kristina Mårtensson	Kanslichef, förbundskontoret
Marie Persson	Lokalkontorschef, Kommunal Skåne
Annelie Björkdahl	Ombudsman, förbundskontoret
Torbjörn Dalin	Chefsekonom, förbundskontoret
Ulrika Englund	Platschef, Medlemscentret Sundsvall
Bengt Jidestedt	Controller, förbundskontoret
Inger Öhlin	Ledningsassistent, förbundskontoret

DEFINITIONER

Medlemsavgift – avser den avgift medlemmen betalar till förbundet, dvs. avgift till arbetslöshetsförsäkringen ingår inte.

Månadsavgift – avser storleken på den medlemsavgift medlemmen betalar till förbundet varje månad.

Avgiftsnivå – avser vilken nivå på månadsavgiften som medlemmen ska betala. Den lägsta avgiftsnivån är avgiftsnivå 1 och den högsta avgiftsnivån är avgiftsnivå 6.

Inkomstintervall – avser det inkomstintervall utifrån vilken medlemmens avgiftsnivå bestäms.

Nuvarande avgiftsmodell

Inför kongressen 2013 tillsatte förbundsstyrelsen en avgiftsutredning med uppdrag att utreda medlemsavgiftens konstruktion och storlek för finansiering av förbundets fackliga verksamhet, konfliktfond, medlemsförsäkringar och arbetslöshetskassa. Utgångspunkten var ett förenklat avgiftssystem som bland annat skulle vara lätt att förstå, lätt att administrera, säkerställa förbundets intäkter och upplevdes som rättvist.

Kongressen 2013 beslutade att överge den tidigare avgiftsmodellen som utgick från procentavgift och istället införa sex avgiftsnivåer. Övriga beslut angående ny avgiftsmodell innebar att

- avgifterna i avgiftsnivåerna blev enhetliga för samtliga avdelningar
- genomsnittlig månadsinkomst, baserad på föregående års bruttolön, utgör grund för indelningen i avgiftsnivå
- avgiftsnivåerna indexeras årligen efter löneindex
- inträdesmånaden förblir avgiftsfri för alla nya medlemmar
- de två avgiftsfria månaderna, utöver den avgiftsfria inträdesmånaden, för medlemmar under 26 år tas bort

Inkomster i nuvarande system som ska ligga till grund för avgiften är lön från samtliga arbetsgivare, inklusive OB-ersättning och övertidsersättning. Även bl.a. a-kasseersättning, aktivitetsstöd, aktivitetsersättning, rehabiliteringspenning, arvoden som ersätter utebliven lön t.ex. politiska och fackliga uppdrag som sker på ordinarie arbetstid och inkomst som följeslagare/ledsagare ska ligga till grund för avgiften.

Medlemsavgiften består av tre delar: en del som täcker premierna för medlemsförsäkringarna, en avdelningsdel och en förbundsdel. Kongressen/förbundsmötet ska årligen ta ställning till avdelningsdel samt förbundsdel, dvs. hur fördelningen av intäkterna ska ske efter att premierna till medlemsförsäkringarna är betalda. Under förbundsmötet 2018 fastställdes att förbundets del för 2019 utgör 61 procent och avdelningarnas del utgör 39 procent.

Det åligger förbundsstyrelsen att årligen fastställa månadsavgiften för respektive avgiftsnivå.

Den nya avgiftsmodellen infördes i mars 2014. Medlemsavgiften baseras på sex avgiftsnivåer och vilken avgift medlemmen ska betala beror på vilken genomsnittlig månadsinkomst medlemmen hade före skatt föregående år. I tabellen nedan redovisas avgiftsnivåerna för år 2019.

Tabell 1: Avgiftsnivåer 2019

Avgiftsnivå	Inkomstintervall: Genomsnittlig månadsinkomst 2018	Månadsavgift 2019
1	0 - 10 000 kronor	106 kr/månad
2	10 001 - 18 879 kronor	255 kr/månad
3	18 880 - 21 682 kronor	303 kr/månad
4	21 683 - 25 421 kronor	385 kr/månad
5	25 422 - 34 766 kronor	447 kr/månad
6	34 767 kronor eller mer	609 kr/månad

Den medlem som är föräldraledig, sjukskriven eller ledig för studier på 100 procent under minst 30 dagar har rätt att betala den lägsta avgiften. Det finns även möjlighet för den som går på barn- och fritids-, vård- och omsorgs-, eller naturbruksprogrammet i gymnasiet att bli studerandemedlem. En studerandemedlem betalar ingen medlemsavgift.

Den 1 november 2017 infördes en nedsatt avgift för dem som arbetar på avtalet *räddningstjänst i beredskap* och som har medlemskap i ett annat LO-, TCO- eller Saco-förbund. Avgiften är 65 kronor i månaden och i medlemskapet finns inget försäkringsskydd.

Insamlande av medlemsavgifter

I Kommunals medlemsregister (KomMed) registreras avgiftsnivå på samtliga medlemmar. Utgångspunkten är att medlemsavgiften grundar sig på föregående års inkomst. 2019 betalar medlem alltså medlemsavgift baserat på vad inkomsten var under 2018.

INKOMSTUPPGIFTER

Vid inträde i Kommunal ska medlemmen ange inkomst. Utifrån denna uppgift registreras medlemmens avgiftsnivå.

Uppges ingen inkomst så registreras medlemmen in i avgiftsnivå 2. I medlemscentras rutiner ingår att vid dessa tillfällen skicka ett frågebrev till medlemmen där hen ska uppge förra årets inkomst för att med detta hamna i rätt avgiftsnivå.

INKOMSTFÖRFRÅGAN OCH FÖRÄNDRING AV AVGIFTSNIVÅ

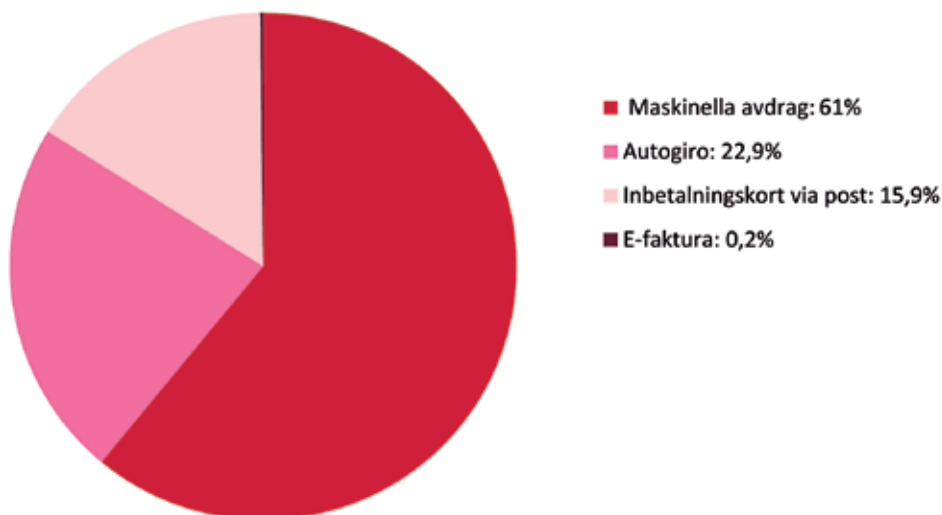
Varje år sänds en inkomstförfrågan via post till medlemmarna, dock inte till dem som gått med i förbundet under året, där de ska uppge en genomsnittlig månadsinkomst för föregående år. Beroende på vilket inkomstintervall medlemmen hamnar i sker placering i avgiftsnivå. Fördelarna med detta tillvägagångssätt är att medlemmen betalar samma avgift under ett år och att avgiftsstrukturen är enhetlig i förbundet. För att få en förändring av avgiftsnivå behöver medlem aktivt korrigera uppgifter på blanketten och sända den åter till förbundet. Svarsfrekvensen är dock relativt låg. Vid inkomstförfrågan 2017, som slutrapporterats 10 april 2018, gjordes 496 700 utskick med en svarsfrekvens på 9,7 procent. Av de 48 386 inkomna svaren resulterade 31 493 i höjd avgiftsnivå och 9 651 i sänkt avgiftsnivå.

Om en permanent förändring sker av sysselsättning som påverkar medlemmens inkomst nedåt så att hen hamnar i ett nytt inkomstintervall och behöver byta avgiftsnivå under året, så kan hen kontakta Kommunal för en justering.

BETALFORMER

Medlemmarna betalar in sina avgifter till förbundet på flera sätt. Vanligast är s.k. maskinella avdrag, följt av autogiro, inbetalningskort via post samt en liten andel som betalar sin avgift via e-faktura.

Diagram 1: Betalningsformer, januari 2019

Maskinella avdrag, i dagligt tal löneavdrag, sker i huvudsak för dem som är anställda inom SKL (Sveriges Kommuner och Landsting) och Svenska Kyrkan men även för en del privata arbetsgivare. Löneavdraget bygger på att Kommunal varje månad skickar en fil med uppdragsavisering på arbetsgivarens medlemmar till respektive datacentral/bank som sedan utför avdraget. En fil med återrapportering på varje avdrag skickas sedan till förbundet.

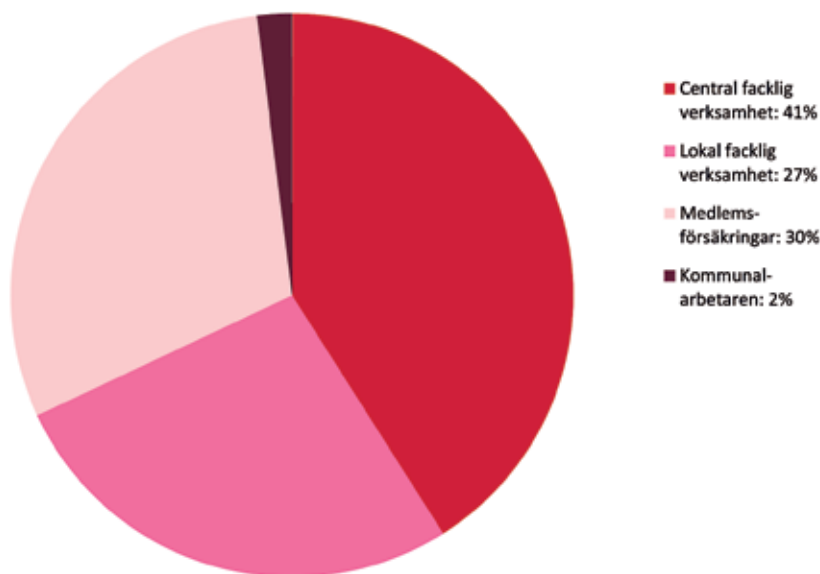
Autogiro sker för de medlemmar som anslutit sig till denna tjänst. Samtliga medlemmar oavsett arbetsgivare kan ansluta sig.

Inbetalningskort via post sker för den medlem som inte har anslutit sig till autogiro, eller e-faktura och som har anställning hos arbetsgivare som inte gör avdrag. Medlemmen betalar själv in avgiften via inbetalningskort som sänds från medlemsystem och betalning läses in automatiskt. Dessa medlemmar uppmanas kontinuerligt till att ansluta sig till autogiro.

Medlemsavgiftens användning

Den största delen av medlemsintäkterna används till facklig verksamhet, 68 procent (se diagram 2). Av dessa används 41 procentenheter till central facklig verksamhet och 27 procentenheter till lokal facklig verksamhet. 30 procent av medlemsintäkterna används till att betala medlemsförsäkringar och 2 procent av intäkterna går till tidningen Kommunalarbetaren.

Diagram 2: Medlemsavgiftens användning, år 2017

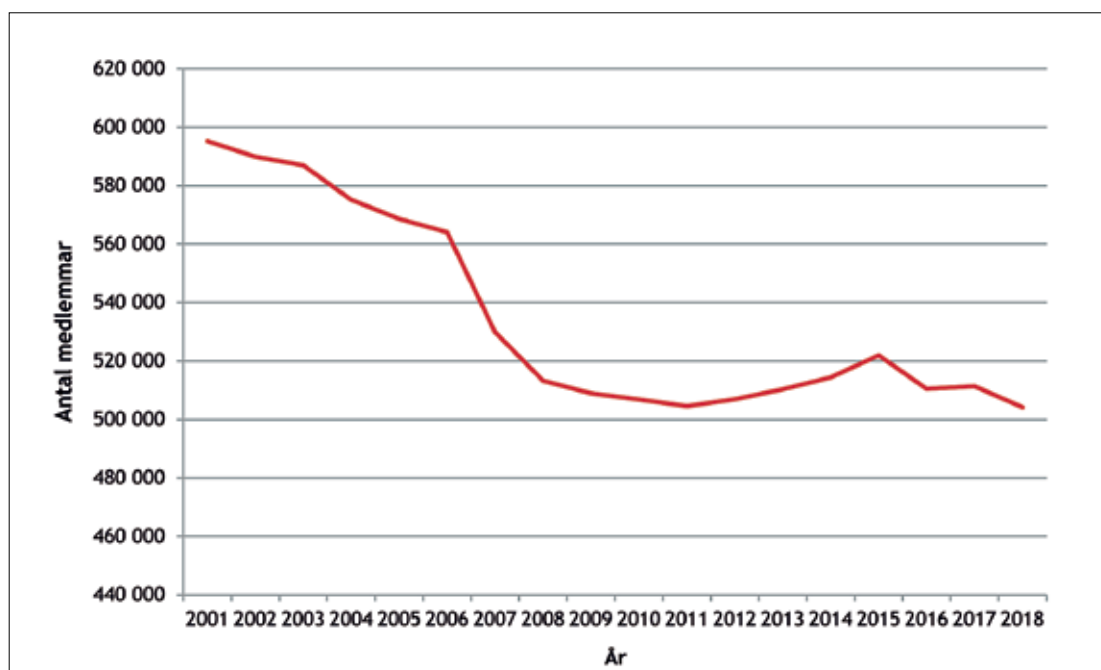

Den centrala fackliga verksamheten omfattar bl.a. centrala förhandlingar med arbetsgivare, tvisteförhandlingar, centralt arrangerade utbildningar och opinionsbildning. Den lokala fackliga verksamheten omfattar bl.a. medlemsutbildningar, lokala förhandlingar och företrädande av medlemmar på arbetsplatserna.

Medlemsutvecklingen

Medlemsvärvning har varit i fokus för Kommunal under en lång tid. Under 2018 intensifierades dock arbetet och för 2019 har förbundsstyrelsen satt målet att antalet medlemmar i slutet av 2019 ska vara 10 000 fler än i början av året. Den 31 december 2018 hade Kommunal 504 121 medlemmar. Under 2018 minskade antalet medlemmar med 7 224 medlemmar. Antal inträden under året var 46 768 stycken och antal utträden 54 467 stycken.

Diagram 3: Antal medlemmar 2001-2018

Medlemsavgiftens storlek har naturligtvis betydelse för medlemsrekryteringen. Det är dock svårt att avgöra vid vilken nivå som avgiften upplevs som för hög. Ett resonemang kring detta finns nedan i samband med översynen av avgiftsmodellen.

Översyn av de ekonomiska förutsättningarna för avdelningarna

I samband med att kongressen 2013 tog beslut om att införa ett nytt avgiftssystem slogs det fast att förbundet skulle se över den interna fördelningen från förbund till avdelning så att alla avdelningar ska få samma förutsättningar, och att översynen ska vara klar inom fem år.

Kommunal har 13 avdelningar i vilka förutsättningarna för att driva verksamhet skiljer sig åt på grund av bland annat medlemsantal och geografi. För att studera förutsättningarna i avdelningarna utifrån den interna fördelningen genomfördes därför en enkät till avdelningskassörerna. Frågorna har i huvudsak handlat om de ekonomiska förutsättningarna för att driva verksamheten. Samtliga avdelningar besvarade enkäten.

Hälften av avdelningarna uppgav att de hade fått minskade ekonomiska resurser som en konsekvens av avgiftsförändringen. Det är ett förväntat resultat som stämmer väl överens med det faktiska förhållandet att 6 av 13 avdelningar fick en sänkning av avgiften i och med införandet av det nya avgiftssystemet år 2014. Flertalet av de avdelningar som upplever att ekonomin har blivit lidande har klarat förändringen genom att anpassa budgeten. Det har exempelvis skett genom att minska antalet ledamöter avseende representantskap och styrelser, nedläggning av medlemstidning samt minskade kostnader för övernattningar. Utöver detta upplever några avdelningar att de är tvungna att lita till kapitalavkastningen för att få det att gå runt.

Efter införandet av det nya avgiftssystemet upplever 12 av 13 avdelningar att de trots – eller tack vare – förändringen har tillräckliga ekonomiska resurser för att klara av sitt uppdrag. En avdelning anser dock att de på grund av förändringen inte längre klarar sitt fackliga uppdrag.

Större problem som nämns i enkäten utgörs i vissa fall av bristen på personella resurser när det gäller att utföra uppdraget. Det finns också en viss oro för kostnadsökningar för till exempel IT som tenderar till att öka mer än medlemsintäkterna.

Fem avdelningar har hittills fått del av det utjämningsystem som infördes och som finns under perioden (2014-2019). Nämnas bör att den avdelning som är markant mer kritisk än övriga inte kvalificerar sig för ersättning från utjämningsystemet.

När avdelningarna ombeds komma med egna funderingar kring systemförändringen så anser tre avdelningar att någon slags differentiering eller omfördelning av medlemsavgiften bör finnas, en avdelning anser att förbundet tar för stor del av kakan medan nio avdelningar inte svarat eller uttrycker att de i stort är nöjda med systemet.

Slutsatsen blir att majoriteten av avdelningarna tycker att förändringen har fungerat väl.

Översyn av gällande avgiftsmodell

Avgiftsutredningen har förutom att se över de ekonomiska förutsättningarna för avdelningarna genomfört en översyn av gällande avgiftsmodell med särskild utgångspunkt i de punkter som förbundsstyrelsen pekat ut; konstruktion för bestämning av årsinkomst, systemet med utskick av årlig inkomstförfrågan, antal avgiftsnivåer, möjliga förenklingar i avgiftsmodellen, organisatorisk nivå för beslut om avgiftens olika delar samt modell för årlig indexering av avgifter.

Först kommer en redovisning av tre huvudområden som utredningen diskuterade; den administrativa kostnaden av avgiftsmodellen, svårförståelig avgiftsmodell och avgiftsnivåerna. Därefter följer en genomgång av respektive punkt som förbundsstyrelsen gav utredningen ett uppdrag att särskilt titta på.

DEN ADMINISTRATIVA KOSTNADEN FÖR AVGIFTSMODELLEN

Ett förbund med över 500 000 medlemmar har naturligtvis relativt höga men absolut nödvändiga administrativa kostnader. Detta avsnitt avser dock att enbart behandla de kostnader som är kopplade till avgiftsmodellen och som utredningen bedömer kan påverkas av ändringar i avgiftsmodellen. Det är dock inte helt enkelt att göra tydliga avgränsningar. Exempelvis kommer inte kostnaden för medlemssystemet som helhet att beröras eftersom förbundet oavsett avgiftsmodell behöver ett medlemssystem.

Kommunal har två medlemscenter, i Malmö och Sundsvall, vars uppgift bland annat är att svara på medlemmarnas frågor om medlemskap och medlemsavgift. Medlemscenter är mycket uppskattat och ger medlemmarna snabbt svar på deras frågor. Under 2018 besvarades cirka 450 000 samtal. Tillgängligheten på telefon ökade till 84 procent under 2018 jämfört med 79 procent under 2017. De som ringer till medlemscenter kan i samband med samtalet bli tillfrågade om att delta i en enkät om bemötandet. För perioden 1 september 2018 till 21 december 2018 var det genomsnittliga betyget bland de som ringde i ett medlemsärende 4,33 av 5. Utöver samtal via telefon svarar medlemscenter på inkomna mejl samt hanterar in- och utträden. Utöver detta sköter medlemscenter även Kommunals växel, supportfunktion för KomMed och NAB Solutions¹, medlemsvärning (värvargruppen och ringfunktion), återupprättningar, m.m.

Det förekommer inga mätningar kring hur stor andel av frågorna, till medlemscenter, som berör avgiftsmodellen. Den bedömning som görs är ändå att den största andelen av frågor kring medlemsavgiften handlar om hur medlemmen ska betala sin avgift, vilket inte i någon större utsträckning torde påverkas av avgiftsmodellens konstruktion. Däremot kan det påverkas om en större andel medlemmar betalar sin avgift via autogiro.

Med det noterat är det givetvis möjligt att en tydligare avgiftsmodell, i kombination med att fler medlemmar betalar sina avgifter med autogiro, i förlängningen kan skapa ett mindre tryck på medlemscenter vad gäller frågor kring avgiftsmodellen. Initialt kommer dock en förändring av avgiftsmodellen med stor sannolikhet skapa ett större tryck på medlemscentret.

¹ NAB Solutions är Kommunals system för hantering av medlemsavgifter.

En administrativ kostnad som är direkt kopplad till dagens avgiftsmodell är de inkomstförfrågningar som skickas ut. De skickas ut när någon blir ny medlem och inte uppgett inkomst, men framför allt skickas den årligen ut till samtliga medlemmar. Den totala kostnaden för den årliga inkomstförfrågan är cirka 3 miljoner kronor. En avgiftsmodell som begränsar antalet inkomstförfrågningar leder till minskade administrativa kostnader.

SVÅRFÖRSTÅELIG AVGIFTSMODELL

En av ledstjärnorna vid införandet av den nya avgiftsmodellen var att den skulle vara lätt att förstå. Erfarenheterna från bland annat medlemscentren, som får frågor kring avgifterna, tyder på att många upplever att avgiftssystemet tvärtom är krångligt. En annan indikation på det är att statistiska uppgifter pekar på att många medlemmar betalar fel avgift, dvs. ligger i fel avgiftsnivå.

Vid en jämförelse mellan identiska individer utifrån medlemsregistret (KomMed) och lönestatistik från SCB ser det ut som att 7,6 procent av medlemmarna som arbetar inom SKL bör ligga i avgiftsnivå 1 medan det är 8,6 procent av medlemmarna som gör det. Det finns således fler som ligger i avgiftsnivå 1 än som borde göra det enligt denna jämförelse. Motsvarande förhållande gäller för avgiftsnivå 2 och 3, medan det omvända gäller för avgiftsnivå 4 och 5 (se tabell 2).

Tabell 2: Andel medlemmar i respektive avgiftsnivå utifrån inkomst, 2018

Medlemmar som arbetar inom SKL		
Avgiftsnivå	Andel i KomMed	Andel enligt SCB
1	8,3 %	7,6 %
2	25,2 %	19,4 %
3	19,0 %	17,3 %
4	28,9 %	31,4 %
5	18,3 %	24,1 %
6	0,3 %	0,1 %

Tabell 2 visar att det är fler som ligger i avgiftsnivå 1, 2, 3 och 6 än vad som borde göra det enligt lönestatistiken från SCB, medan det omvända gäller för avgiftsnivå 4 och 5. Vid en närmare studie av statistiken framkommer att det är många fler som ligger i fel avgiftsnivå. Utav dem som i dag ligger i avgiftsnivå 1 är det endast 25,5 procent av medlemmarna som arbetar inom SKL som ska ligga där enligt lönestatistiken, och resterande 74,5 procent ligger i för låg avgiftsnivå. 30,4 procent bör ligga i avgiftsnivå 2, 16,1 procent i avgiftsnivå 3, osv. (se tabell 3). På motsvarande sätt när det gäller avgiftsnivå 4 ser det ut som att 51,6 procent av medlemmarna som arbetar inom SKL ligger i rätt avgiftsnivå medan resterande 48,4 procent ligger i fel avgiftsnivå. 3,4 procent av de som ligger i avgiftsnivå 4 borde ligga i avgiftsnivå 1, 7,6 procent borde ligga i avgiftsnivå 2, osv. (se tabell 3). Det är givetvis ett stort problem att medlemmar betalar för hög respektive för låg medlemsavgift.

Tabell 3: Andel medlemmar i respektive avgiftsnivå utifrån inkomst, 2018

Avgiftsnivå enligt KomMed	Inkomst i månaden (enligt SCB) för medlemmar som arbetar inom SKL					
	0 - 10 000	10 001 - 18 879	18 880 - 21 682	21 683 - 25 421	25 422 - 34 766	34 767 -
01 (8,3%)	25,5%	30,4%	16,1%	20,9%	6,9%	0,1%
02 (25,2%)	11,5%	41,9%	21,6%	20,4%	4,5%	0,0%
03 (19,0%)	6,0%	19,1%	34,1%	33,3%	7,6%	0,0%
04 (28,9%)	3,4%	7,6%	11,7%	51,6%	25,7%	0,0%
05 (18,3%)	2,3%	2,4%	3,8%	17,8%	73,3%	0,4%
06 (0,3%)	5,2%	6,8%	3,9%	11,0%	57,5%	15,6%

Det är dock oerhört viktigt att poängtera att det finns många problem med det tillvägagångssätt som används ovan för att granska om medlemmarna ligger i rätt avgiftsnivå. För det första utgår statistiken som används ovan endast från inkomsten under en månad och inte för hela året. Det är således fullt möjligt att inkomsten under den månaden är annorlunda än den månatliga genomsnittsinkomsten under hela året. Med det sagt så menar avgiftsutredningen att ovanstående redovisning ändå är en tydlig indikation på att allt för många ligger i fel avgiftsnivå.

Orsaken till att det förhåller sig på detta sätt kan vara flera. Det kan till exempel bero på att medlemmarna är osäkra på sin årsinkomst och gör en felaktig uppskattning. Det kan också bero på att medlemmar förändrar sina anställningsförhållanden, byter jobb, byter scheman, går till och från sjukskrivning, m.m. och missar/glömmar att meddela inkomstförändringen. Det finns en uppenbar risk att undantagen i avgiftsmodellen komplicerar detta ytterligare. Det är också vad vi förstår vanligt att en ny medlem som skrivs in i förbundet skrivs in i en avgiftsnivå med ambitionen att det ska justeras senare, men att det inte alltid görs. Det finns säkerligen också några medlemmar som medvetet uppger fel uppgifter för att få en lägre avgift.

I en enkätundersökning² tillfrågades medlemmarna om de vet vad de betalar i medlemsavgift. Tre av fyra medlemmar uppgav att de vet vilken avgift de betalar medan en av fyra inte vet.

AVGIFTSNIVÅERNA

Nuvarande avgiftsmodell baseras på sex avgiftsnivåer. Det är cirka 15 procent av medlemmarna som varje månad betalar den lägsta medlemsavgiften, avgiftsnivå 1, och cirka 0,4 procent som betalar den högsta medlemsavgiften, avgiftsnivå 6 (se tabell 4).

Tabell 4: Antal medlemmar i respektive avgiftsnivå, 2018

Avgiftsnivå	Andel medlemmar
1	14,7 %
2	27,5 %
3	17,4 %
4	24,4 %
5	15,6 %
6	0,4 %

² Medlemsundersökningen bestod av en webbenkät som skickades ut till 9 479 medlemmar. Undersökningen genomfördes i november 2018. Svarsfrekvensen var 16,5 procent.

Avgiftsutredningen har framför allt identifierat två potentiella problem med nuvarande avgiftsnivåer. Att det betecknas som ”potentiella problem” beror på att det kan finnas andra övervägande som väger upp de problem som uppstår på grund av avgiftsnivåerna.

Det ena potentiella problemet är att den lägsta avgiften är lägre än självkostnaden för varje medlem. Självkostnaden är här definierad som de kostnader som uppstår när ytterligare en medlem går med i förbundet samt kostnader för att administrera medlemskapet. Det andra potentiella problemet är att de högsta avgifterna försvårar medlemsvärvning i grupper som har relativt höga inkomster, grundlön plus andra ersättningar, och därmed riskerar att sänka organisationsgraden och i förlängningen försvåra förbundets uppdrag att reglera arbetsmarknaden.

AVGIFTSNIVÅ 1 OCH SJÄLVKOSTNADEN

När det gäller självkostnaden per medlem kan de delas in i direkta och indirekta kostnader. Direkta kostnader är de kostnader som påverkas när förbundet får ytterligare en medlem. De direkta kostnaderna kan delas in i (1) avgifter för medlemsförsäkringen, LO, Kommunalarbetaren och Trampolin, (2) bank- och portoavgifter samt (3) avgifter till övriga organisationer där Kommunal är medlemmar och där avgiften bygger på medlemsantal. Indirekta kostnader definieras här som kostnader vilka inte direkt kan hänföras till enskild medlem men som är nödvändiga för att upprätthålla administration i samband med medlemskapet; (4) medlemssystem och (5) medlemsservice (se tabell 5). Det är givetvis möjligt att både inkludera fler kostnader och att exkludera några av kostnaderna som här ingår, dock har avgiftsutredningen landat i att denna avvägning är en god balans.

Tabell 5: Självkostnad per medlem och månad, 2018

Självkostnad per medlem och månad (2018)	Belopp
<i>Direkta kostnader</i>	
Medlemsförsäkring, LO, KA, m.m.	118 kr
Bank- och portoavgifter	2 kr
Internationella och övriga organisationer	2 kr
<i>Indirekta kostnader</i>	
KomMed och NAV	10 kr
Medlemscenter	8 kr
Summa:	140 kr

Under 2018 var den lägsta medlemsavgiften, studenter undantaget, 105 kronor per månad. Utifrån beräkningen ovan innebär det att en medlem i avgiftsnivå 1 betalar en medlemsavgift som är cirka 35 kronor lägre än självkostnaden. Det behöver nödvändigtvis inte vara ett problem att en del av medlemmarna inte betalar sin självkostnad, men när cirka 15 procent av medlemmarna ligger i avgiftsklass 1 blir det en stor summa av de direkta och indirekta kostnaderna som ska bäras av andra medlemmar i förbundet. Det innebär också att den kostnad som måste bäras av andra medlemmar ökar när förbundet värvar medlemmar som hamnar i avgiftsnivå 1. I enkätundersökningen till medlemmarna ansåg 46 procent att medlemmarna åtminstone ska betala för sin självkostnad, 20 procent ansåg inte det och 34 procent svarade ”vet ej”.

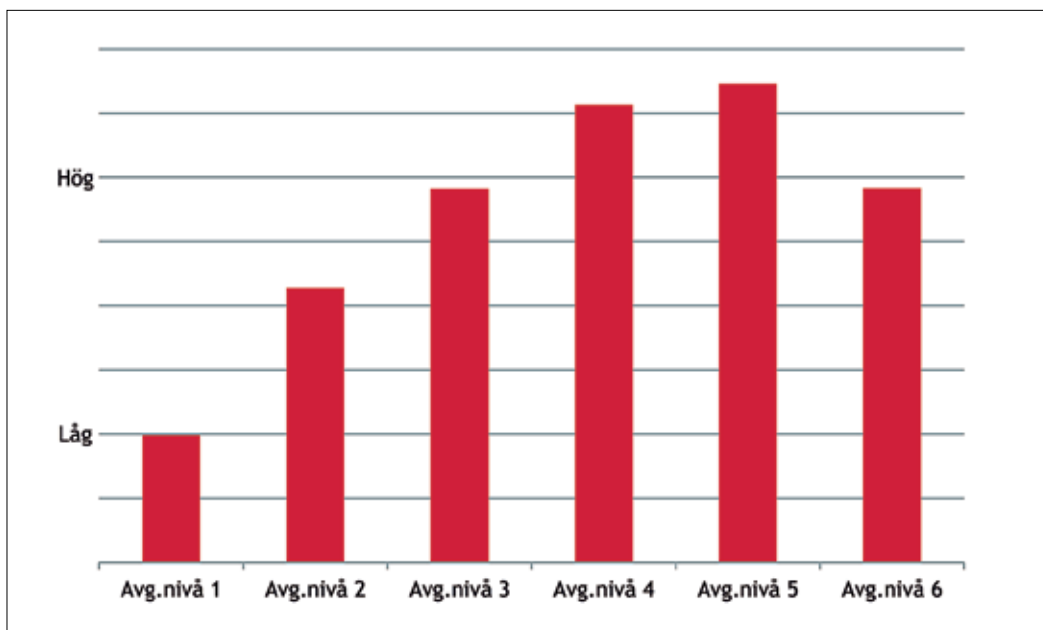
De undantag som finns och som ger rätten att betala den lägsta medlemsavgiften innebär att antalet medlemmar som hamnar i avgiftsnivå 1 ökar. Det kan dessutom upplevas egendomligt att en person som är sjukskriven eller föräldraledig betalar den lägsta avgiften trots att deras inkomst från sjuk- eller föräldrapenning kan vara högre än för den som t.ex. arbetar deltid och betalar i en högre avgift.

DE HÖGSTA AVGIFTERNA

Det kan för många vara rimligt att en medlem med högre lön ska betala en högre medlemsavgift än den som har en lägre lön. Samtidigt riskerar en högre avgift leda till att individer avstår från medlemskap. Denna avvägning är inte alldeles enkel.

Lönestatistik från SKL visar att organisationsgraden först ökar i takt med högre lön men att den senare sjunker (se diagram 3). Tänkbara förklaringar till detta skulle kunna vara att de i de lägre avgiftsnivåerna inte ser sina arbeten som någon huvudsyssla och därför inte väljer att vara medlem, att det finns fler tidsbegränsat anställda, vilka vi vet har en lägre organisationsgrad, samt att de med lägst inkomst naturligtvis har mindre ekonomiska marginaler och därmed väljer bort medlemskap. En förklaring till att organisationsgraden åter sjunker i den högsta avgiftsnivåen skulle kunna vara att det absoluta beloppet, trots att månadsavgiften relativt sett kan vara billigare, upplevs som högt. Det kan även bero på att de med högre inkomster inte anser sig ha samma nytta av ett medlemskap.

Diagram 4: Organisationsgrad efter inkomst, SKL-data, 2018

Att den genomsnittliga sysselsättningsgraden skiljer sig åt mellan de olika avgiftsnivåerna är givetvis naturligt eftersom en högre inkomst ger en högre avgift. I avgiftsnivå 1 är sysselsättningsgraden cirka 20 procent medan den i avgiftsnivå 6 är 100 procent (se tabell 6).

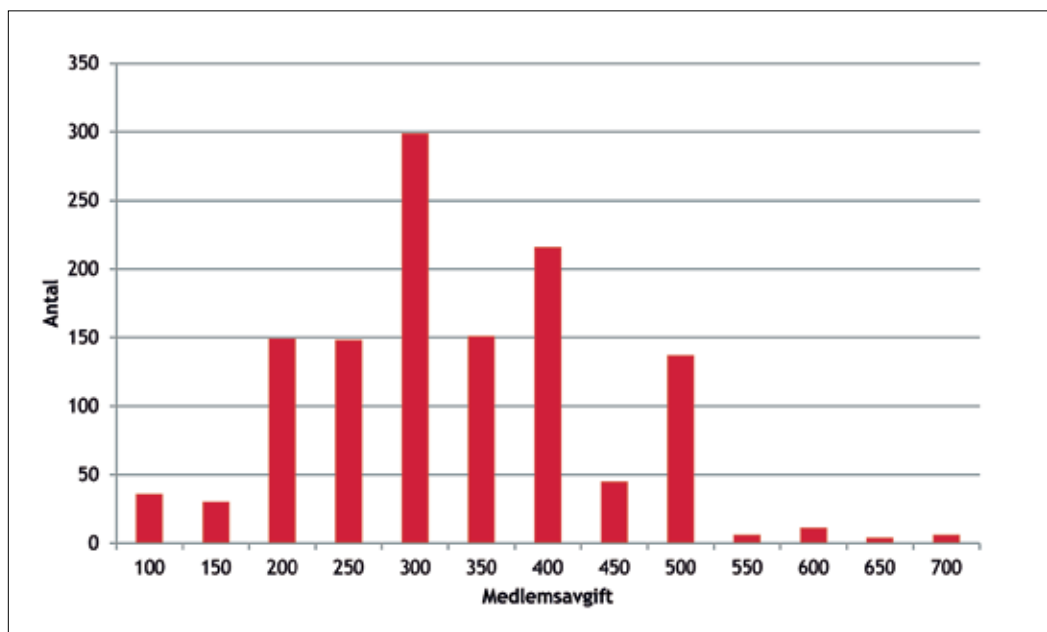
Tabell 6: Avgiftsnivå och sysselsättningsgrad

Avgiftsnivå	Sysselsättningsgrad
1	20 %
2	66 %
3	87 %
4	95%
5	99 %
6	100 %

VAD SÄGER MEDLEMMARNA OM AVGIFTEN?

I enkätundersökningen bland medlemmar ställdes frågan vad de tycker är en rimlig medlemsavgift (exklusive a-kassan) för en person med en månadslön på 25 000 kronor. De flesta (cirka 95 procent) har uppgett en avgift på jämnt 50-tal, och i diagrammet nedan redovisas dessa med övriga 5 procent av svaren avrundade till närmsta 50-tal.³ Genomsnitt av dessa svar är 332 kronor. Det bör dock poängteras att detta är de som redan är medlemmar som svarat på frågan. Hur potentiella medlemmar uppfattar avgiftsnivån kan givetvis skilja sig från detta.

Diagram 5: Rimlig medlemsavgift enligt medlemmarna för en person med 25 000 kr/mån

KOMMENTAR KRING DE SÄRSKILDA PUNKTERNA FÖR ÖVERSYNEN

Utifrån bland annat resonemangen ovan har avgiftsutredningen följande kommentarer till de särskilda punkter som förbundsstyrelsen gett utredningen i uppdrag att titta på.

³ 20 observationer var antingen under 10 kronor, eller 750 kronor och mer. Dessa finns inte med i diagrammet.

KONSTRUKTION FÖR BESTÄMNING AV ÅRSINKOMST

Tidigare (se rubriken ”Svårförståelig avgiftsmodell”) har utredningen konstaterat att ett stort antal medlemmar betalar fel medlemsavgift. Orsaken till detta kan vara flera men en anledning anser utredningen vara att rådande koppling mellan förra årets inkomst och medlemsavgift inte är tydlig. Avgiftsutredningen menar att medlemmarna i allmänhet har bättre kunskap om sin nuvarande grundlön än förra årets inkomst. Det kan också kännas mer rimligt att betala medlemsavgift utifrån den aktuella lönen. I enkätundersökningen till medlemmar svarade 82 procent att de anser att grundlönen ska styra vilken avgift de betalar. 16 procent anser att det ska vara årsinkomsten, dvs. som det är i dag.

I syfte att förenkla modellen anser utredningen därför att avgiften i huvudsak borde utgå från aktuell grundlön och sysselsättningsgrad.

SYSTEMET MED UTSKICK AV ÅRLIG INKOMSTFÖRFRÅGAN

Den inkomstförfrågan som årligen skickas ut till medlemmar kostar förbundet cirka 3 miljoner kronor per år. Svarefrekvensen är dessutom mycket låg. Avgiftsutredningens bedömning är att inkomstförfrågan inte i tillräcklig utsträckning svarar upp mot målet med densamma.

Avgiftsutredningen anser dessutom att det borde vara möjligt att istället för att skicka ut en inkomstförfrågan använda lönerevisionerna som sker årligen. För att detta ska vara möjligt krävs dock att andelen lönerevisioner som rapporteras in ökar markant. Under 2018 inrapporterades 43 procent av lönerevisionerna. För det andra krävs att KomMed anpassas till att ta in uppgifterna. Exakt hur detta ska se ut och hur det praktiskt ska fungera bör dock utredas.

En användning av lönerevisionerna ger också en tydlig koppling mellan avtalsförhandlingarna och medlemsavgiften.

ANTAL AVGIFTSNIVÅER

Utredningen har diskuterat och noga övervägt möjligheten till ett förändrat antal avgiftsnivåer. Det finns många olika argument för såväl en enhetlig avgift som för en avgiftsmodell med flera avgiftsnivåer. En enhetlig avgift, dvs. en avgiftsnivå, skulle t.ex. göra avgiftsmodellen lättförståelig och relativt sett lättare och billigare att administrera. Flera avgiftsnivåer som i dag innebär att de med högre inkomst bär mer av förbundets kostnader vilket av många anses som rimligt. I enkätundersökningen till medlemmarna uppger 72 procent att de inte tycker att alla medlemmar oavsett inkomst ska betala lika mycket i medlemsavgift, 17 procent av de svarande anser att det ska vara en enhetlig avgift.

Avgiftsutredningen har landat i att det, i alla fall i nuläget, är bäst att lämna antalet avgiftsnivåer oförändrat. För det första så kommer en omställning från att basera medlemsavgiften på förra årets inkomst till aktuell grundlön innebära en ganska stor förändring och utredningen anser att det därför är orimligt att genomföra andra stora förändringar. För det andra menar utredningen att ett system där förbundet kan använda sig av lönerevisionerna som grund för medlemsavgiften skapar en mer lättförståelig avgiftsmodell.

MÖJLIGA FÖRENKLINGAR I AVGIFTSMODELLEN

När det gäller förenklingar av avgiftsmodellen menar som sagt utredningen att en förändring från förra årets inkomst till grundlön som grund för avgiften skapar en mer lättförståelig avgiftsmodell.

Utredningen menar också att olika undantag i avgiftsmodellen skapar administrativa kostnader samt ökar risken för att medlemmen hamnar i fel avgiftsnivå. Idag har en medlem som är föräldraledig, sjukskriven eller ledig för studier på 100 procent under minst 30 dagar rätt att betala den lägsta avgiften. Detta innebär t.ex. att en person som är föräldraledig kan komma att betala en lägre medlemsavgift än en medlem som arbetar, trots att den föräldralediga eller sjukskrivna kan ha en högre inkomst än den som arbetar. Avgiftsutredningen menar att grundprincipen ska vara att grundlönen ska styra avgiften och då det inte finns någon förvärvsinkomst ska ersättningar ligga till grund för vilken avgift medlemmen ska betala. I enkätundersökningen till medlemmarna svarade 59 procent att sjukskrivning, studier och föräldraledighet ska kunna påverka avgiften, 19 procent ansåg inte det och 22 procent svarade ”vet ej”.

ORGANISATORISK NIVÅ FÖR BESLUT OM AVGIFTENS OLIKA DELAR SAMT MODELL FÖR ÅRLIG INDEXERING AV AVGIFTER

I de aktuella stadgarna står det *”Avgiften består av tre delar: en del som täcker premierna för medlemsförsäkringarna, en avdelningsdel och en förbundsdel.”* Förbundsstyrelsen fastställde 2018 att förbundets del för 2019 ska utgöra 61 procent och avdelningarnas del 39 procent. Beslutet rör fördelningen av intäkterna efter att premierna till medlemsförsäkringarna är betalda. Avgiftsutredningen menar att det blir tydligare att i stadgarna skriva att avgiften består av två delar; en avdelningsdel och en förbundsdel, eftersom det är så beslutet faktiskt tas då premierna till medlemsförsäkringarna betalas först. Det blir således ingen förändring av rådande ordning, enbart ett förtydligande.

Avgiftsutredningen menar att antalet avgiftsnivåer i modellen är en fråga av principiell karaktär och att det därför är befogat att kongressen/förbundsstyrelsen beslutar i denna fråga.

Däremot menar avgiftsutredningen att frågan om inkomstintervall samt själva avgiftsnivån av praktiska skäl bör beslutas av förbundsstyrelsen i samband med budgetarbetet för kommande år. När de föreslagna förändringarna av modellen är på plats bör det dock tas fram tydliga riktlinjer, exempelvis någon form av indexering, av hur inkomstintervall och/eller avgiftsnivå ska bestämmas för att ge en förutsägbarhet för medlemmarna.

Förändringar av avgiftsmodellen

Sammanfattningsvis anser avgiftsutredningen att följande förändringar borde ske när det gäller avgiftsmodellen.

Grundprincipen bör vara att grundlön utifrån sysselsättningsgrad utgör grund för medlemsavgiften istället för som i dag föregående års inkomst. Har medlemmen andra ersättningar som kompensation för utebliven förvärvsinkomst, som t.ex. a-kasseersättning, aktivitetsstöd, sjukpenning, sjukersättning, aktivitetsersättning, rehabiliteringspenning, föräldrapenning eller arvoden som ersätter utebliven lön, ska även dessa ligga till grund för medlemsavgiften. Här kan det av praktiska skäl finnas behov av en begränsningsregel, t.ex. att förändringen måste ske under en viss tid för att medlemmen ska kunna ändra avgiften.

Uppgifterna om grundlön och sysselsättningsgrad bör enligt avgiftsutredningen införskaffas genom lönerevisionerna. I de fall där lönerevisioner inte sker, t.ex. för de arbetslösa, måste uppgifterna tas in på annat sätt. Vilka möjligheter som finns och som är mest lämpliga för detta bör utredas.

Eftersom förbundet i dag inte har uppbyggda system för att kunna använda lönerevisionerna bör en förändring av avgiftsmodellen införas när förutsättningarna är på plats. Målet för införande bör vara år 2021. Avgiftsutredningen anser att förbundsstyrelsen ges i uppdrag att under andra halvan av 2020 avgöra om förutsättningarna finns för att införa en ny avgiftsmodell.

Avgiftsutredningen anser att avgiftsmodellen fortfarande ska ha sex avgiftsnivåer. En förändring av inkomstgränserna och avgiftsnivåerna måste dock genomföras om medlemsavgiften ska utgå från grundlön och sysselsättningsgrad. Utgångspunkten för denna förändring bör vara att så många som möjligt får en begränsad avgiftsförändring.

När det gäller fastställande av avgiftsnivåer, inkomstintervall och fördelningen av intäkterna mellan förbund och avdelning anser utredningen att:

- Antalet avgiftsnivåer i modellen bör beslutas av kongressen/förbundsstyrelsen.
- Kongressen/förbundsstyrelsen bör fortsättningsvis årligen ta ställning till avdelningsdel samt förbundsdel, dvs. fördelningen av intäkterna efter att premierna till medlemsförsäkringarna är betalda.
- Förbundsstyrelsen bör i samband med budgetarbetet för kommande år fastställa inkomstintervall samt avgiftsnivåer.
- När de föreslagna förändringarna av modellen är på plats bör förbundsstyrelsen ta fram tydliga riktlinjer, exempelvis någon form av indexering, av hur inkomstgränser inkomstintervall och/eller avgiftsnivå ska bestämmas för att ge en förutsägbarhet för medlemmarna.

Det innebär att förbundsstyrelsen under andra halvan av 2020 fastställer inkomstintervall och avgiftsnivåer för den reviderade avgiftsmodellen, dvs. om förutsättningarna finns för att införa modellen år 2021.

När det gäller avgifterna anser avgiftsutredningen att det är rimligt att den lägsta avgiftsnivån åtminstone täcker självkostnaden, dvs. de direkta och indirekta kostnader som tillkommer när någon blir medlem. Skillnaden mellan självkostnaden är i dag cirka 35 kronor. Utredningen anser att skillnaden mellan självkostnaden och den lägsta avgiftsnivån bör tas bort i två steg, dvs. en höjning 2020 och en höjning i samband med att den reviderade avgiftsmodellen introduceras.

Förslag till beslut

Med hänvisning till avgiftsutredningens rapport föreslår förbundsstyrelsen kongressen besluta

- att införa en reviderad avgiftsmodell där aktuell grundlön utifrån sysselsättningsgrad i största möjliga mån ska ligga till grund för medlemsavgiften
- att om medlem har andra ersättningar som kompensation för utebliven förvärvsinkomst ska även dessa ligga till grund för medlemsavgiften
- att den lägsta avgiftsnivån ska motsvara minst självkostnaden. Förändring av avgiften bör ske stegvis med början 2020
- att förändringarna i avgiftsmodellen bör ske år 2021
- att förbundsstyrelsen får i uppdrag att under 2020 säkerställa att förutsättningarna finns för att införa förändringarna i avgiftsmodellen, och om så inte är fallet får möjlighet att revidera tidsplanen.

